

Källa: Nils Göransson, "Vår hembygd Sollentuna"

Sollentunas historia

Sollentuna är en mycket gammal kulturbygd, redan under den senare delen av järnåldern (800 - 1060 e Kr) har människor på allvar slagit sig ner här i trakten. Om det vittnar de många gravhögar.

I våra dagar begravs de döda i för hela församlingen gemensamma kyrkogårdar. Så har inte alltid varit fallet. Under forntiden brukade varje by eller gård ha sin särskilda begravningsplats, sitt gravfält. Därför finns gravar från järnåldern på olika platser i hela Sollentuna. Talrikast förekommer de i trakten av Tureberg. Där finns gravfält vid Tors Backe, Hersby, Engelska parken, mellan Ängstorp och Skälbyvägen (vid Valhallavägen), vid Knista, Bög och på flera andra ställen.

I Helenelund ligger gravfält utefter Edsviksvägen. I Norrvikenområdet finns gravar i backen nordväst om Klasro, i Ekbacken vid Vibyvägen samt på flera ställen i Viby. I norra Sollentuna har vi gravfälten vid Tuna väster om Sollentuna kyrka, i Skillinge hage och vid Stäketvägen sydöst om Överby. Alla dessa gravfält innehåller olika antal gravar, från några få upp till närmare 200 stycken.

Den största av alla forngravarna i Sollentuna är den ståtliga Kungshögen strax söder om Sollentuna centrum. I den har säkerligen en mäktig hövding eller en konung blivit begravd för mer än 1000 år sedan.

Edsbacka – Tuna

Det gamla Sollentunas glanstid

Vi vet att Stockholm ännu inte fanns under vikingatiden, men forskarna har länge förstått att det under den tiden fanns andra handelsplatser istället. En av dem måste ha legat någonstans i våra trakter, eftersom det är så gott om gravar och andra fornlämningar från denna tid i Sollentuna. Under 1940-talet fann man mellan Sollentuna kyrka och Skillinge resterna från en stormansgård från vikingatiden.

Gården har kallats Tuna

Ingen visste med bestämdhet, vad den funna gården en gång hetat. Men den låg mitt i en stor och rik bygd som nu kallas Sollentuna. Troligen har Sollentuna fått sitt namn efter gården i dess mitt, Denna har i så fall hetat Tuna. Så kallar vi nu den gamla gården, då vi talar om den.

Numera vet vi också att Edsbacka - Tuna var en av de största handelsplatserna i den här trakten. När den handelsplatsen var som störst och rikast då var det en glanstid i det gamla Sollentuna. Det är just den tid vi avbildat i köpingens vapen: tre skepp rullas över edet (näset) mellan Edsviken och Norrviken.

Ända fram till 1500-talet var Edsbacka en besvärlig medtävlare till Stockholm. Så småningom blev det emellertid så, att man drev handel endast vid vissa tillfällen, s.k. marknader. Varje år

hölls marknad vid Edsbacka på hösten vid "Mikaeli" (den helige Mikael's dag, den 29 september) ända fram till 1860-talet. Vid Edsbacka krog köpte marknadsfolket mat och dryck.

Det byggs kyrkor och socknarna blir till

Då vikingatiden var slut började det uppföras kyrkor här och var i vårt land. Alla människor i en och samma trakt sökte sig väg till samma kyrka. Det kom att utgöra en socken. Socken kommer av ordet "söka". Man sökte sig fram till samma kyrka.

Sollentuna socken bildas

På höjden väster om Norrviken byggdes en kyrka, Sollentuna kyrka. Troligen har stormännen från Tuna skänkt mark att bygga den på. Från Svartinga och Viby, från Skälby och Edsbacka, från Kummelby och Hersby sökte sig folk dit för att fira gudstjänst.

Den trakt, där alla dessa människor bodde, kom att bilda en socken, som fick namnet Sollendatuna. Det förkortades sedan till Sollentuna.

Namnet Sollentuna hänger samman med gårdsnamnet Tuna. Den första delen i namnet Sollenda, är det gamla namnet på trakten här nordväst om Stockholm, vårt härad, som hette Sollenda hundare (hundare var namnet för härad i denna del av landet).

Sollendatuna betyder alltså Tuna i Sollenda (till skillnad från Tuna i Vallenda = Vallentuna o.s.v.).

Vid 1600-talets början fanns högst 20 torp i Sollentuna. När husets tjänare inte räckte till att sköta jordbruket åt godsherren, behövdes särskilda arbetare, torpare. Som lön fick dessa ett litet lantbruk med stuga och uthus. En sådan liten lönegård kallades för torp. En, två eller tre dagar i veckan måste torparen arbeta i herrgårdens lantbruk, övriga dagar fick han sköta sitt eget. Vid mitten av 1700-talet var antalet torp 57. De har i allmänhet byggts en bit från gården i skogarna. Därigenom blev nya områden uppodlade.

De äldsta torpen är från 1500-talet. Boda, Boda Äng, Fjällen och Sättra-torpen känner vi från den tiden som torp. Under 1600-talet anlades bl.a. Grönan och Törntorp, Pommern, Fågelsången, Skansen och Tegelhagen, medan Kastellet, Töjnan, Nytorp och Holmboda är från 1700-talet.

Sommargäster söker sig till Sollentuna

Redan i slutet av 1700-talet hade en och annan stockholmare börjat ha sommarnöje i Sollentuna. Det var så vackert här ute och ändå så nära Stockholm

Flera av de gamla torpen hade vid denna tid blivit större än förr genom att torparna odlat upp jord omkring dem. En del utvidgades så, att de blev som bondgårdar eller mindre herrgårdar. Så gick det bl.a. med Tegelhagen, Hedvigsdal, Skansen, Nytorp och Sjöberg. Herrskap från Stockholm brukade hyra där om somrarna.

Sollentuna blir köping

Regeringen beslöt den 12 november 1943 att Sollentuna socken skulle bli köping den 1 januari 1944.

År 1948 upphörde vår grannsocken Spånga som självständig kommun. Den största delen av socknen kom fr.o.m. 1949 att tillhöra Stockholms stad. Den del av Spånga som låg mellan Sollentuna och Solna stad ned mot Edsviken införlivades med vår köping.

Bland de gårdar och lägenheter i Spånga, som nu kom att tillhöra Sollentuna märks Silverdal och Lillstugan vid Sollentunavägen, Rådan och Kasby nedanför Tegelhagen närmare Edsviken. Inom området ligger också Garnisonskyrkogården.

Helenelund

När AB Upplandshem 1918 köpte Edsbergs gods ägor i södra Sollentuna och började stycka och sälja dessa som egnahemstomter reserverades marken vid Edsviken söder om Tureberg, i nuvarande Helenelund, för en tänkt tjänstemannaförstad. En stadsplan för området, som fick namnet Edsvikens villastad, omfattade 350 tomter, utarbetades av arkitekt Arvid Stilla. 1923, året efter att södra Sollentuna fått en egen järnvägsstation, kom tomtförsäljningen igång. Stationen fick namn efter torpet Helenelund (Lenalund), vid nuvarande Parkvägen, som också gett hela samhällsdelen dess namn. Två år senare började firman Olsson & Rosenlund sälja egnahemstomter huvudsakligen i ett område väster om järnvägen. 1926 upprättades en stadsplan för området, med namnet Eriksbergs villastad, även här av arkitekt Arvid Stilla.

Under loppet av 1920- och 1930-talen styckades och bebyggdes successivt marken mellan de två villastäderna. Redan under 1940-talet var Helenelund så gott som fullbyggt med villor. Husen som uppfördes under denna tid är i regel enkla panelade eller reverterade trävillor med mansard- eller sadeltak. Relativt vanliga är också villor i funktionalistisk stil med kvadratisk plan och tälttak.

Efter att utvecklingen i stort sett stått still i Helenelund sedan 1940-talet kom byggnadsverksamheten igång igen i slutet av 1960-talet. 1966 uppfördes flerfamiljshus i kvarteret Svalgången, väster om järnvägsstationen. Året efter började Helenelunds centrum med affärscentra och flerfamiljshus att byggas mellan stationen och Sollentunavägen. Tegelhagen i södra delen av samhället tillkom sedan i slutet av 1970-talet.

Tegelhagen

Tegelhagen är ett mycket gammalt kulturområde, där jorden brukats i närmare 400 år. 1951, det år lantbruket lades ner, brukade Tegelhagens gård en areal av 43 ha, som producerade:

- 2 400 kg råg
- 4 800 kg vete
- 36 000 kg blandsäd
- 8 500 kg potatis

På gården fanns

- 1 ko som mjölkade 12 liter per dag
- 3 ungnöt
- 80 svin
- 75 höns
- 1 traktor
- 1 mjölkmaskin
- 2 arbetare för gårdens drift samt
- 4 personer som direkt lever av arbete på gården.

Tegelhagens slott exproprierades av Försvarsmakten 1941. Dessvärre totalförstördes slottet av brand 1971 men man lyckades rädda och flytta den vackra fontänen, som idag pryder Edsbergs slottspark vid Edsviken.

Mer om Tegelhagens historia kan man läsa i två uttömmande skrifter:

Sollentuna hembygdsförening; årsskrift nr 14, ”**Från Hersby till Rådan**”

Den säljs i Hembygdsgården i Hersby (Sollentunavägen/Lillhersbyvägen 1) i handelsboden på visningsdagar, och förmodligen i bokhandeln i Sollentuna Centrum.

<https://sollentunahembygd.se/foreningen/lankar-och-litteratur/>

Naturskyddsförening Sollentuna / av Herbert Henkel

”**Boken om Tegelhagsskogen, Naturreservat i södra Sollentuna**”

Här behandlas Tegelhagens historia från urtid till nutid.

Skriften i två delar säljs förutom genom föreningen, även i butiken vid Silverdal torg och i bokhandeln i Sollentuna Centrum.

<https://sollentuna.naturskyddsforeningen.se/skrifter/>